

MỘT SỐ VẤN ĐỀ VỀ CHỦ NGHĨA LI KHAI DÂN TỘC TRONG THẾ GIỚI ĐƯƠNG ĐẠI

Ths. Lê Duy Thắng

Trưởng Sĩ quan chính trị Bắc Ninh

Từ khi Chiến tranh Lạnh kết thúc đến nay, tình hình xung đột sắc tộc, tôn giáo trên thế giới ngày càng gia tăng mạnh mẽ. Chủ nghĩa li khai dân tộc đã và đang trở thành một trong những nguyên nhân chủ yếu gây nên các cuộc xung đột khu vực hiện nay. Kể từ thập niên 90 của thế kỉ XX, thế giới đã chứng kiến sự tan rã của hệ thống XHCN ở Liên Xô và Đông Âu, rồi sự giải thể của các liên bang đa quốc gia, đa dân tộc. Làn sóng này có xu hướng ngày càng mạnh mẽ hơn và tiếp tục đổ bộ vào nhiều nước ở các khu vực Á, Phi, Mỹ Latinh làm cho trên thế giới bùng lên một trào lưu mới - trào lưu chủ nghĩa li khai dân tộc. Vấn đề dân tộc và li khai dân tộc đã trở thành vấn đề bức xúc, nổi cộm ở nhiều quốc gia, thu hút được sự quan tâm sâu sắc của cả cộng đồng quốc tế. Vậy chủ nghĩa li khai dân tộc là gì?

Theo nguyên nghĩa, “*Li khai là hoạt động lìa bỏ hay tách khỏi một tổ chức hay tư tưởng quan điểm chính trị nào đó*”. “*Li khai có thể được tiến hành bởi một tổ chức, một dân tộc hay một bộ phận tôn giáo không chịu sự ràng buộc không chế, điều khiển của một tổ chức, một dân tộc, tôn giáo khác. Li khai cũng có thể được tiến hành bởi một quốc gia thuộc liên bang mà trong lịch sử có diễn ra sự sáp nhập hay*

thôn tính lẫn nhau”¹. Chủ nghĩa li khai dân tộc được coi là một trong những hiện tượng nghiêm trọng trong tình hình các vấn đề dân tộc trên phạm vi toàn thế giới ở cuối thế kỉ XX và trong những năm gần đây. Nói chung, xét về cục diện các quốc gia trên thế giới đương đại lấy nhà nước đa dân tộc làm chủ thể thì các thể lực của chủ nghĩa li khai dân tộc trong cộng đồng quốc tế và các quốc gia tương quan là không hợp lí và hợp pháp. Đó không chỉ vì chủ nghĩa li khai dân tộc là sản phẩm có tính cực đoan của chủ nghĩa dân tộc, mà còn vì, nói chung, nó luôn gắn liền với hoạt động khủng bố. Do đó, hoạt động tấn công chủ nghĩa li khai dân tộc của các nước tương quan cũng tự nhiên trở thành bộ phận hợp thành của hoạt động chống chủ nghĩa khủng bố. Đương nhiên, nguyên nhân sinh ra chủ nghĩa li khai dân tộc là rất phức tạp, trong đó vừa bao gồm những lệch lạc và sai lầm xuất hiện khi các nước tương quan giải quyết và xử lí vấn đề dân tộc, vừa bao gồm ảnh hưởng của những thể lực cực đoan chủ nghĩa nào đó trong xã hội quốc tế và những hậu quả tạo nên bởi việc các nước bá quyền chủ nghĩa lợi dụng vấn đề dân tộc để can thiệp vào nội bộ của các nước khác.

¹ Nguyễn Như Ý (1998), *Đại Từ điển Tiếng Việt*, Nhà xuất bản Văn hóa thông tin, Hà Nội, tr. 1.014.

Theo nhiều nhà phân tích, chủ nghĩa li khai dân tộc là sản phẩm có tính cực đoan của chủ nghĩa dân tộc. Chủ nghĩa dân tộc là một trong những khái niệm chính trị quốc tế và có nhiều quan niệm khác nhau. Đương nhiên, chủ nghĩa dân tộc có nguyên dạng cổ đại của nó, nhưng với tư cách là một hệ tư tưởng chính trị, nó là sản phẩm của cách mạng tư sản cận đại. Từ giữa thế kỉ XIX, chủ nghĩa dân tộc có ảnh hưởng cực kì quan trọng trên phạm vi thế giới, sắm đủ loại vai trò chính trị.

Chủ nghĩa dân tộc tuy thuộc về một tư tưởng chính trị, nhưng nó dựa trên cơ sở sự đồng nhất các giai cấp, các tầng lớp trong quần thể dân tộc, đến mức khó đánh giá chuẩn xác về nó trong khuôn khổ phân tích chất chính trị giai cấp, từ đó làm cho nó trở thành một tên gọi được chính trị hóa và tình cảm cao độ². Tính chất chính trị của chủ nghĩa dân tộc thể hiện lợi ích giai cấp, còn tình cảm hóa là cơ sở làm nhòa đi những khác biệt giữa các tầng lớp bên trong dân tộc. Do vậy, trong thực tiễn của nó đã thể hiện tính hai mặt, tính lợi kỉ và tính bài xích. Sự phóng đại những đặc tính này trong những điều kiện nhất định sẽ dẫn đến chủ nghĩa dân tộc cực đoan. Chủ nghĩa dân tộc cực đoan bành trướng có thể đề ra chủ nghĩa phát xít, chủ nghĩa bá quyền. Chủ nghĩa dân tộc bảo thủ hay hẹp hòi có thể dẫn tới chủ nghĩa bài ngoại vị chủng li khai dân tộc.

“Hiệu ứng thanh kiếm hai lưỡi của chủ nghĩa dân tộc chính là đã biểu hiện ra thông qua tính cực đoan và được coi là một trong những nguồn gốc dai dẳng nhất, mạnh mẽ nhất và chết người nhất để ra chủ nghĩa khủng bố”³.

Trong lí luận chính trị quốc tế hiện đại, xuất phát từ các giác độ khác nhau, người ta chia chủ nghĩa dân tộc thành chủ nghĩa dân tộc chính trị, chủ nghĩa dân tộc kinh tế, chủ nghĩa dân tộc văn hóa, trong đó, chủ nghĩa dân tộc chính trị có ảnh hưởng lớn nhất, đã trở thành trào lưu tư tưởng chủ đạo về sự xác lập nhà nước độc lập có chủ quyền đặc biệt là ở Tây Âu. Hoạt động chủ nghĩa li khai dân tộc là chỉ việc bên trong một quốc gia độc lập có chủ quyền, có lãnh thổ toàn vẹn, do vấn đề dân tộc gay gắt, cộng với tác động của nhiều nhân tố bên trong và bên ngoài, một số thế lực cực đoan trong các dân tộc phi chủ thể hoặc thiểu số đưa ra các yêu sách chính trị, tiến hành các hoạt động bạo lực, thậm chí tiến hành các hành động chống đối quân sự để đòi thành lập nhà nước độc lập. *Căn cứ lý luận của chủ nghĩa li khai dân tộc chủ yếu là nguyên tắc tự quyết dân tộc, lấy nhân quyền làm cái cớ để truyền bá, tìm kiếm địa vị chính trị hợp pháp và sự ủng hộ của cộng đồng quốc tế nhằm thực hiện mục tiêu đòi thành lập nhà nước độc lập hay tự trị cao độ. Phong trào vận động đòi độc lập của chủ nghĩa li khai dân tộc tồn tại ở*

² GUOSHAOTANG. 国际秩序?与民族国家?, 首都出版社, 北京1998年, 第10页.

³ HULIANHE. 当代世界恐怖主义及对策, 东方出版社, 2001年, 第29页.

nhiều nước phát triển và đang phát triển. Các thế lực đi theo chủ nghĩa li khai dân tộc tồn tại trong các quốc gia có chủ quyền hiện nay về cơ bản thuộc các thế lực của chủ nghĩa dân tộc cực đoan trong các dân tộc phi chủ thể hay các dân tộc thiểu số⁴.

Họ tự xưng là đại biểu cho lợi ích dân tộc mình, đòi thực hiện các quyền tự quyết dân tộc, từ đó tạo ra thách thức đối với sự toàn vẹn lãnh thổ của các dân tộc có chủ quyền. Nhưng do các dân tộc phi chủ thể, hay do các dân tộc thiểu số ở nước sở tại nói chung đều thuộc quần thể yếu thế nên ngoài việc thông qua cơ chế chính trị thực hiện mục tiêu đòi độc lập ở một số nước họ đều thông qua hoạt động khác. Do đó, việc chủ nghĩa li khai dân tộc dùng các hình thức có tính chất cực đoan và các biện pháp có tính khủng bố là phổ biến. Mục đích của nó là tạo ra sự bất ổn xã hội, sức ép chính trị, sự quan tâm của dư luận và can thiệp quốc tế, từ đó đạt đến tư cách đàm phán khiến phía bên kia phải nhượng bộ, thừa nhận địa vị hợp pháp của họ.

* Một số loại hình của chủ nghĩa li khai dân tộc từ sau “Chiến tranh Lạnh”

Phong trào của chủ nghĩa li khai dân tộc đang diễn ra ở một số quốc gia có bối cảnh khác nhau về lịch sử, chính trị, kinh tế, văn hóa, tôn giáo... nhưng lại có chung mục tiêu chính trị thống nhất là thành lập nhà nước

độc lập, do đó khó phân loại một cách rạch ròi. Song nếu xét theo phương thức hoạt động và tính chất của chúng ở một số quốc gia, khu vực khác nhau, ngoài loại hình phong trào chính trị công khai ở QueBech – Canada có thể chia các tổ chức chủ nghĩa li khai dân tộc lấy bạo lực và đấu tranh vũ trang làm chủ yếu thành các loại hình sau:

- **Loại đối kháng quân sự:** Là loại hình li khai, trong đó lực lượng li khai tiến hành chiến tranh nhằm thiết lập quốc gia độc lập bên trong quốc gia có chủ quyền nào đó. Đặc điểm của loại hình này là các thế lực chủ nghĩa li khai dân tộc có lực lượng đối kháng quân sự tương đối mạnh, có khu vực kiểm soát ổn định. Hoạt động chính trị và lực lượng vũ trang của họ tuy là bất hợp pháp, nhưng thế lực của họ đã trở thành đối thủ đàm phán mà chính phủ phải thừa nhận. Tiêu biểu cho loại hình này là phong trào đấu tranh đòi độc lập của nhóm Những Con hổ giải phóng Tamin ở Xrilanca, phong trào của Mặt trận giải phóng dân tộc Monro ở Philippin, hoạt động li khai của các lực lượng li khai ở Tresnhia hay cuộc chiến của quân đội Cộng hòa Ailen IRA chống lại chính quyền Anh... Các phong trào này hoạt động bạo lực có tính chất quần chúng, tổ chức khủng bố, ám sát, bắt cóc, đánh bom liều chết để thực hiện mục tiêu thành lập nhà nước độc lập hay các khu vực tự trị cao.

- **Loại thống nhất xuyên biên giới:** Là loại hình li khai dân tộc, trong đó một dân tộc vốn đồng nhất trong lịch sử nhưng trong thực tế lại thuộc các nước khác nhau, có

⁴ Viện Khoa học xã hội Việt Nam (2004), Viện Thông tin khoa học xã hội, *Chủ nghĩa khủng bố toàn cầu vấn đề và cách tiếp cận*, Nhà xuất bản Khoa học xã hội, Hà Nội, tr. 119.

đường biên giới tiếp giáp nhau. Xuất phát từ những nguyên nhân chính trị nào đó, họ muốn thông qua hoạt động vũ trang kiểu chủ nghĩa li khai dân tộc nhằm thực hiện mục tiêu thành lập nhà nước độc lập, hay nhà nước liên hợp mang tính chất thống nhất dân tộc. Loại hình này có ảnh hưởng xuyên quốc gia và đặc biệt hoạt động li khai của chúng nguy hại cho tính toàn vẹn các quốc gia và an ninh khu vực. Tiêu biểu cho loại hình này là phong trào đòi độc lập của người Kurd tại Thổ Nhĩ Kỳ hay vấn đề người Anbani trên bán đảo Bancăng.

- **Loại hình li khai tương tác:** Là loại hình li khai của các dân tộc khác nhau bên trong một quốc gia độc lập có chủ quyền, chúng gạt bỏ nhau, mưu đồ thành lập nhà nước độc lập riêng. Đặc điểm quan trọng của nó là các dân tộc trong tình trạng xung đột đều không phải là lực lượng bảo vệ sự thống nhất quốc gia. Đối tượng tranh đoạt chủ yếu của chúng là lãnh thổ và quyền thành lập nhà nước độc lập riêng. Điều cần chú ý là chủ nghĩa li khai dân tộc thuộc loại hình này đang sau hai bên đều có sự ủng hộ của các thế lực quốc tế. Nội chiến Bosnia và Hersegovina hay những tranh chấp giữa Hy Lạp và đảo Síp là điển hình cho loại hình này.

- **Loại hình khủng bố bạo lực:** Là loại hình li khai dân tộc lấy khủng bố làm chủ yếu để yêu cầu thành lập nhà nước độc lập. Đặc điểm của loại hình này là lực lượng li khai chưa đủ mạnh để trở thành lực lượng quân sự đối kháng với chính quyền và chúng

thực hiện các hoạt động khủng bố nhằm đạt được mục tiêu li khai. Các tổ chức li khai thuộc loại hình này đều là lực lượng khủng bố điển hình. Tiêu biểu nhất cho loại hình này là tổ chức Tổ quốc và Tự do xứ Basque ở Tây Ban Nha tức tổ chức ETA, hay vấn đề Corse của Pháp.

Một số loại hình trên đây là những hình thức biểu hiện tương đối nổi bật của chủ nghĩa li khai dân tộc đương đại. Các thế lực chủ nghĩa li khai dân tộc này đều đã lớn mạnh ở các mức độ khác nhau, hình thành nên các thế lực chính trị và lực lượng quân sự mà nước sở tại khó lòng xóa bỏ được; Thông qua cơ chế dân chủ phương Tây hoặc hoạt động khủng bố bạo lực để mở rộng chủ nghĩa li khai nhằm thực hiện tự quyết dân tộc, thành lập nhà nước độc lập. Tổ chức khủng bố bạo lực của các thế lực chủ nghĩa li khai dân tộc này tuy đều là tổ chức vũ trang bất hợp pháp, nhưng do chúng nhất thể hóa hoặc kết hợp với các thế lực chính trị theo chủ nghĩa li khai, nên cũng có đặc điểm công khai hóa, bán công khai hóa và đã đạt được ở mức độ khác nhau tư cách đối thủ đàm phán với chính phủ. Còn các thế lực theo chủ nghĩa li khai dân tộc tồn tại ở một số quốc gia và khu vực khác phần lớn còn ở giai đoạn các tổ chức chính trị bất hợp pháp và các nhóm bạo lực bí mật. Nhưng bất luận là các thế lực theo chủ nghĩa li khai dân tộc ở giai đoạn nào, tiến hành hoạt động khủng bố bạo lực cũng đều là biện pháp tất yếu của chúng để đạt tới hợp pháp hóa mục tiêu chính trị.

* Nguồn gốc dẫn tới li khai dân tộc và xung đột sắc tộc trên thế giới hiện nay

- *Mối thù vốn có trong lịch sử*: Tuyệt đại đa số các quốc gia dân tộc hiện nay được thành lập từ thời phong kiến. Trong lịch sử các nước đó, tầng lớp thống trị phong kiến hoặc dân tộc chiếm vị trí thống trị thường không tránh khỏi việc áp dụng các chính sách bất bình đẳng, kì thị chèn ép, bóc lột đối với các dân tộc thiểu số hoặc các dân tộc bị thống trị khác. Vũ lực là biện pháp thông dụng nhất để giải quyết phân tranh giữa các dân tộc thời đó. Thậm chí, một số khu vực dân tộc thiểu số mà quốc gia có được là do dùng vũ lực thôn tính. Lịch sử đó tất yếu để lại những dấu ấn khó phai trong quan hệ giữa các dân tộc, đặc biệt hiện nay một số quốc gia vẫn chưa thể xây dựng mối quan hệ mới trên cơ sở bình đẳng. Thêm vào đó, những mối thù cũ còn để lại qua các cuộc phân tranh, xung đột trong lịch sử, khi gặp thời cơ, điều kiện thích hợp là lại bùng phát, nhất là khi có sự can thiệp và lợi dụng của bọn đế quốc, phản động từ bên ngoài.

- *Sự phát triển không đồng đều về kinh tế*: Do những nguyên nhân lịch sử, sự phát triển kinh tế của một số dân tộc thiểu số trong nội bộ một số quốc gia đa dân tộc luôn bị tụt hậu và giữ một khoảng cách rất lớn so với dân tộc chủ thể của quốc gia đó. Điều này dẫn tới việc dân tộc thiểu số cảm thấy bất mãn, từ đó nảy sinh tư tưởng li khai. Nhưng đôi khi cũng có tình hình ngược lại, một vài dân tộc thiểu số phát triển quá nhanh, không muốn gánh vác thêm các khu

vực lạc hậu khác, đặc biệt là gánh nặng viện trợ cho khu vực lạc hậu của dân tộc chủ thể. Họ cho rằng như thế họ sẽ bị lạc hậu, chặn tay và nảy sinh tư tưởng li khai.

- *Sự sai lầm trong các chính sách dân tộc*: Nhiều khi nguyên nhân là do chính phủ áp dụng chính sách dân tộc bất bình đẳng, thực thi chính sách áp chế mạnh, đồng hóa cưỡng bức đối với các dân tộc thiểu số. Chẳng hạn, Liên Xô cũ đã phạm phải sai lầm này trong vấn đề dân tộc. Hay ở Xuđăng, chính quyền Trung ương miền Bắc đã tiến hành Hồi giáo hóa cưỡng bức đối với những người dân da đen miền Nam. Tuy nhiên, đôi khi nguyên nhân lại do chính sách dân tộc quá lỏng lẻo, tạo cơ hội cho khuynh hướng tâm lí li khai trở dậy, điển hình là ở Liên bang Nam Tư cũ.

- *Đấu tranh giành quyền lực*: Ở một số quốc gia, một vài dân tộc có thực lực khá cân bằng, vì tranh giành nhau quyền lãnh đạo, quản lí đất nước nên dẫn tới sự tan rã nhà nước. Chẳng hạn như tranh chấp giữa người Séc và người Xlôvakiya, giữa người Croatia và người Xecbia, giữa người Xecbia và người Bôxnia – Hecxegôvina, giữa người Hutu và người Tutxi...

- *Những đối tượng dân tộc thiểu số theo chủ nghĩa cực đoan cố tình gây rối, thao túng và lợi dụng*: Ở nhiều nước, một số đối tượng dân tộc thiểu số có dã tâm, có âm mưu lợi dụng mâu thuẫn giữa các dân tộc và những khó khăn kinh tế, chính trị của đất nước, cố tình tuyên truyền, kích động, khoét sâu mối thù hận giữa các dân tộc. Thông

thường những đối tượng này hay cầu cứu các thế lực đế quốc, bọn phản động bên ngoài, thực hiện nội công ngoại kích, vừa lừa bịp vừa thúc ép quần chúng trong nước tham gia vào các phong trào li khai dân tộc.

- **Sự can thiệp của các thế lực bên ngoài:** Ở đây vừa có sự can thiệp của "mẫu quốc" của dân tộc ấy, ví dụ, sự can thiệp của Anbani đối với dân gốc Anbani ở Côôôô; Vừa có sự can thiệp của các nước láng giềng vì mưu lợi cho bản thân, ví như việc Hy Lạp và Xyri ủng hộ, giúp đỡ các thế lực chủ nghĩa li khai người Cuốc ở Thổ Nhĩ Kỳ. Pakistan ủng hộ lực lượng li khai ở Casomia của Ấn Độ, bởi vì những nước này đều có mâu thuẫn và xung đột về lợi ích địa chiến lược với nhau. Cũng có trường hợp là sự can thiệp của một quốc gia hay một thế lực tôn giáo quốc tế dưới danh nghĩa một tôn giáo thay một giáo phái nào đó, nhưng trắng trợn nhất là sự can thiệp của các thế lực cường quyền quốc tế. Chẳng hạn việc NATO do Mỹ cầm đầu công khai dùng sức mạnh quân sự ủng hộ các thế lực li khai ở Côôôô, hay Mỹ và các thế lực phản động quốc tế ủng hộ, dung túng và bao che các phần tử li khai, khủng bố ở Tresnia của Nga...

* Biểu hiện của chủ nghĩa li khai dân tộc trên thế giới và những đối sách cơ bản nhằm ngăn chặn chủ nghĩa li khai dân tộc hiện nay ...

Ngày nay trong xu thế hội nhập đang gia tăng mạnh mẽ, xu hướng li khai trên cơ sở chủ nghĩa dân tộc lại vẫn không ngừng diễn ra gay gắt ở nhiều nơi trên thế giới. Xét

trên bình diện tổng thể bề ngoài, người ta thấy một châu Âu đang trong tiến trình hợp nhất thành một liên minh (EU) rộng lớn cả về chính trị, kinh tế, ngoại giao... Nhưng không vì thế mà châu lục này trở nên nhất thể hóa khi ngày càng có sự chia rẽ sâu sắc trong nội bộ của từng quốc gia.

Nhìn lại một giai đoạn lịch sử, nhất là từ đầu thế kỉ XX đến nay, khi trải qua hai cuộc chiến tranh thế giới tàn khốc, sự hợp nhất rồi tan rã của các quốc gia ở châu lục này cho thấy có khá nhiều vấn đề nghiêm trọng đã và đang bùng phát hoặc còn chứa ẩn những nguy cơ không dễ dàng giải quyết một sớm một chiều. Nổi bật là Liên Xô, Nam Tư, Đức... Sau khi Liên Xô tan rã, hàng chục nước trở thành quốc gia độc lập, nhưng cũng có nhiều các quốc gia độc lập lại tiếp tục có sự phân hóa tiếp theo trong nội bộ như Georgia, Ucraina, Moldova... Còn Nam Tư cũng phân chia thành nhiều quốc gia khác nhau và trải qua các cuộc chiến tranh sắc tộc, tôn giáo một cách đẫm máu. Trong đó, Serbia lại có sự phân hóa tiếp mà Kosovo là một ví dụ điển hình về sự thắng thế của chủ nghĩa li khai và chủ nghĩa dân tộc cực đoan. Còn tại Pháp, Tây Ban Nha, hay Thổ Nhĩ Kỳ vấn đề đòi li khai của người Kurd, của xứ Bass, đảo Coss... cũng diễn ra suốt nhiều thập niên qua, gây ra nhiều tổn thất về con người và của cải mà chưa đi đến kết cục cuối cùng. Nhưng có lẽ, một nhân tố làm cho chủ nghĩa dân tộc cực đoan gắn liền với phong trào đòi li khai ở lục địa này trở dậy chính là hiệu ứng từ sự kiện đòi độc lập của Kosovo.

được Mỹ, EU và một số nước khác công nhận. Tháng 8/2008, trong cuộc chiến tranh chớp nhoáng do chính quyền Tbilissi phát động nhằm thu hồi vùng đất li khai Nam Ossetia cho thấy những nguy cơ sâu sắc đang âm ỉ ở châu lục này có thể bùng phát bất cứ lúc nào và khó ai có thể dự đoán được điều tồi tệ nào xảy ra nơi từng chiêm ngòi cho hai cuộc chiến tranh thế giới trước đây. Gần đây các nhà quan sát còn tỏ ra lo ngại một kịch bản tương tự như Georgia có thể xảy ra ở Moldova. Pridnestrovie, nước cộng hòa không được quốc tế công nhận, với diện tích 4.000km² và nửa triệu dân nằm ở phía đông Moldova, giáp Ucraina, với 3 cộng đồng ngôn ngữ chính là Moldova, Romania và Nga, đã xung đột vũ trang với Moldova vào tháng 3/1992, sau khi Liên Xô tan rã, để đòi độc lập. Cuộc chiến chỉ dừng lại sau khi Nga đứng ra làm trung gian hòa giải giữa các bên vào tháng 7 năm đó, nhưng quy chế về nước cộng hòa này vẫn còn bỏ ngỏ từ đó đến nay và Pridnestrovie tự cho mình là độc lập khỏi chính quyền trung ương Moldova. Chủ nghĩa li khai ở Trexnia từ nhiều năm nay cũng đã trở thành một vấn đề nan giải đối với chính phủ Nga. Thêm vào đó nó lại được sự hậu thuẫn của các nước đế quốc, đứng đầu là Mỹ. Dưới ảnh hưởng của cuộc chiến Trexnia, khuynh hướng li khai dân tộc ở khu vực Bắc Capcador đang ngày một tăng lên và đã trở thành khu vực rối ren nhất, bất ổn nhất ở Liên bang Nga.

Ở khu vực Tây Á, phong trào đòi độc lập của người Kurd ngay trên vùng lãnh thổ

phía Nam Thổ Nhĩ Kỳ không hề lắng dịu đi cho dù thủ lĩnh của nó đã bị bắt. Ở đại lục Nam Á nổi lên phong trào li khai của người Xích với mục tiêu đòi tách khỏi Ấn Độ. Phong trào đòi độc lập ở khu vực Casomia do Ấn Độ kiểm soát cũng diễn ra mạnh mẽ, làm cho quan hệ giữa Ấn Độ và Pakixtan không ngừng xấu đi. Đã có những cuộc chiến tranh quy mô lớn liên quan đến vấn đề Casomia, còn những xung đột nhỏ lẻ diễn ra ở vùng biên giới thì gần như xảy ra thường xuyên hàng ngày. Hiện nay cả hai nước đều sở hữu vũ khí hạt nhân, nếu tình trạng tiếp tục căng thẳng sẽ đe dọa nghiêm trọng an ninh trong khu vực.

Các khu vực khác ở Châu Á - Thái Bình Dương cũng tồn tại nhiều phong trào đòi độc lập dân tộc, trong đó đặc biệt sôi động và quyết liệt là phong trào Hồi giáo Monro ở Philippin, phong trào đòi độc lập ở Đông Timo, Ache thuộc Indônêxia và phong trào li khai ở miền Nam Thái Lan.

Tại đại lục châu Phi, những vấn đề nội cộm của các quốc gia có nội chiến kéo dài đã phần liên quan đến vấn đề dân tộc. Sau Chiến tranh Lạnh, cùng với sự tan rã của chính quyền Morixơ đi theo con đường XHCN, Eritoria cũng giành được độc lập từ Êtiôpia. Ngoài ra các nước khác như Xomali, Xira Lêôn, Cônggô, Uganda, Kenia... cũng phải đối phó với các phong trào li khai và xung đột sắc tộc.

Như vậy, có thể thấy, từ bán đảo Bancăng qua vùng Tiểu Á, Trung Á, đại lục Nam Á, quần đảo Nam Dương đến Nam

Thái Bình Dương đầu cũng bùng nổ các cuộc xung đột sắc tộc, tôn giáo, li khai dân tộc. Có lẽ trong thế kỉ XXI này, số lượng các quốc gia mới sẽ tiếp tục tăng lên, trong đó hầu hết quốc gia mới là sản phẩm của chủ nghĩa li khai dân tộc.

Trước tình hình các cuộc xung đột, li khai dân tộc hiện nay đang có xu hướng phức tạp và gia tăng, nhiều người tỏ ra lo ngại, thậm chí cho rằng đó là hình thức xung đột chủ yếu trong thế kỉ XXI. Nhưng cũng có nhiều ý kiến lạc quan cho rằng, nếu cộng đồng quốc tế, các nước, các lực lượng với sự nỗ lực chung, có những chính sách và biện pháp đúng đắn để loại trừ nguyên nhân dẫn tới li khai dân tộc và xung đột sắc tộc thì có thể sẽ ngăn chặn được chúng.

Tất nhiên, chính sách dân tộc và các biện pháp đề phòng đóng vai trò quan trọng, nhưng mặt khác, thực lực của một quốc gia cũng có vai trò không kém. Các quốc gia đa dân tộc trước hết cần phải có chính sách dân tộc đúng đắn, để nhân dân các dân tộc có được sự bình đẳng thật sự về chính trị và cùng được phát triển kinh tế, văn hóa, xã hội. Tiếp đến cần phải có những biện pháp hữu hiệu để đề phòng, ngăn chặn khuynh hướng li khai dân tộc. Quan trọng là phải thu phục được lòng người, làm sao để các dân tộc thiểu số kiên định nhận thức và cảm thông đối với đất nước, có như thế mới triệt hạ tận gốc các phần tử li khai dân tộc thiểu số và làm chúng mất đi nền tảng quần chúng. Thực tế cho thấy, trong những năm gần đây, các phần tử li khai dân tộc ở một số quốc gia, để

đạt được mục đích, chúng đã có những mối liên hệ quan trọng và chặt chẽ với một số khu vực dân tộc thiểu số – nơi chính quyền trung ương của quốc gia đó không được lòng dân. *Vũ lực là thủ đoạn chủ yếu để ngăn chặn li khai dân tộc trong những điều kiện cần thiết, nhưng nếu không chú tâm thu phục lòng dân thì khó mà đạt được hiệu quả lâu dài, khó mà ngăn chặn tận gốc chủ nghĩa li khai dân tộc và xung đột sắc tộc*⁵.

Như các trường hợp Thổ Nhĩ Kỳ tiến hành trấn áp đối với người Kurd, nhiều lần trấn áp mà phong trào li khai vẫn cứ nổi lên liên miên không dứt. Ấn Độ trấn áp li khai ở Casomia; Xrilanca trấn áp li khai của người Tamil; Indônêxia áp dụng các biện pháp quân sự cứng rắn đối với phong trào li khai ở Ache, ở Calimantan; Quân đội Tây Ban Nha đàn áp phong trào li khai ở xứ Baxcơ; Hay sự trấn áp của quân đội chính phủ Thái Lan đối với phong trào Hồi giáo ở miền Nam Thái Lan... nhưng các phong trào này vẫn cứ tồn tại như một thách thức nghiêm trọng đối với hòa bình, ổn định và toàn vẹn lãnh thổ của các nước đó. Một trong những nguyên nhân của tình hình trên là do các nước này chưa kết hợp đúng đắn các biện pháp vũ lực với thu phục lòng người. Hay ở Nga, trong nhiều năm, quân đội và các lực lượng nội vụ Nga đã kiên quyết trấn áp các lực lượng khủng bố, li khai ở Chesnhia, nhưng các lực lượng này vẫn tồn tại. Tình hình đó buộc chính phủ Nga phải điều chỉnh chính sách và

⁵ Tài liệu nghiên cứu phục vụ lãnh đạo (2003), *Về chủ nghĩa dân tộc và chủ nghĩa li khai dân tộc hiện nay*. Thư viện Quân đội, Hà Nội, tr.36.

biện pháp, kết hợp biện pháp quân sự với các biện pháp củng cố cơ sở chính trị, luật pháp, kinh tế... để giải quyết tình hình, do đó đã thu được những kết quả quan trọng.

Cũng phải khẳng định rằng, sự ổn định chính trị và lớn mạnh của thực lực đất nước ở các quốc gia đa dân tộc cũng là một đảm bảo quan trọng để ngăn chặn chủ nghĩa li khai dân tộc. Thực tế cho thấy, các cuộc li khai dân tộc đều phát sinh khi đất nước xảy ra những bước ngoặt lớn. Một số cuộc li khai quốc gia, dân tộc ở cuối thế kỉ XX xuất hiện theo sau những biến cố về chế độ xã hội. Ở mức độ nào đó mà nói, đó là sản phẩm của thời kì một đất nước nào đó rơi vào suy yếu, khó khăn. Liên Xô, Tiệp Khắc, Nam Tư, Etiôpia, Indônêxia... đều nằm trong tình trạng đó.

Các chuyên gia nghiên cứu cho rằng, hiện tại mỗi nguy hiểm lớn nhất là sự ủng hộ và can thiệp từ bên ngoài, đặc biệt là sự xúi bẩy, bao che, dung túng, giúp đỡ của các thế lực cường quyền quốc tế, trước hết và đứng đầu là Mỹ đối với chủ nghĩa li khai dân tộc vì lợi ích riêng của bản họ. Biện pháp dùng ngọn cờ "nhân quyền cao hơn chủ quyền" để can thiệp, chỉ trích vô cơ vấn đề dân tộc của các quốc gia có chủ quyền là một hình thức biểu hiện mới của chủ nghĩa bá quyền. Chẳng hạn, việc Ủy ban Nhân quyền, Tôn giáo Quốc tế Mỹ hàng năm công bố bản báo cáo về cái gọi là tình trạng vi phạm nhân quyền ở quốc gia này hay quốc gia khác, tự cho phép Mỹ phán xét về nhân quyền của quốc gia khác trong khi lại cố tình lờ đi tình trạng vi phạm nhân quyền nghiêm trọng tại Mỹ. Trong trường

hợp đó, các quốc gia hữu quan cần tăng cường phối hợp, áp dụng lập trường và chính sách chung, kiên trì ngăn chặn chủ nghĩa bá quyền, đấu tranh đề phòng khuynh hướng nguy hiểm này tiếp tục tràn lan.

Như vậy, vấn đề xung đột dân tộc và li khai dân tộc đang là một trong những vấn đề nan giải của thế giới đương đại, nhưng cũng đang có những dấu hiệu khả quan để ngăn chặn. Muốn giải quyết vấn đề li khai dân tộc, xung đột sắc tộc hiện nay, đòi hỏi phải có sự nỗ lực của mỗi quốc gia, cũng như cả cộng đồng quốc tế, đặc biệt là phải thực hiện triệt để nguyên tắc tôn trọng độc lập, chủ quyền của các nước, không can thiệp vào công việc nội bộ của nhau, đồng thời phải tiếp tục đấu tranh chống lại sự can thiệp của các thế lực phản động quốc tế âm mưu gây chia rẽ khối đại đoàn kết dân tộc.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Pascal Boniface (2002), *Những cuộc chiến tranh trong tương lai*, NXB Thông tấn, Hà Nội.
2. Vương Dật Châu (2004), *An ninh quốc tế trong thời đại toàn cầu hóa*, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia, Hà Nội.
3. Phạm Thị Vinh (2006), *Một số vấn đề về xung đột sắc tộc và tôn giáo ở Đông Nam Á*, Nhà xuất bản Khoa học xã hội, Hà Nội.
4. <http://www.Vitinfo.com.vn>. Chuyên đề: *Hiện tượng li khai*.